

PARK
W ŚRODZIE-ŻRENICY
gmina: Środa Wlkp.
woj. poznańskie

1891

Nr. 1684 dep.
BIBLIOTEKA
Zarząd Ochrony i Konserwacji Zespołu Pałac.-Ogrod.
Muzeum Narodowego w Warszawie
ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 29-67-78

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr. 1684

STOWARZYSZENIE INŻYNIERÓW
I TECHNIKÓW OGRODNICTWA
Zespół Rzeczoznawców

Zarząd Główny
Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego
Inżynierów i Techników Ogrodnictwa
ZESPÓŁ RZECZOZNAWCÓW
Warszawa
ul. Warecka Nr 11a

849

PARK W ŚRODZIE - ŻRENIÓCY
gmina Środa Wlkp.
woj. poznańskie

Opracowali:

doc. dr hab. Bolesław Sękowski

Jadwiga Sękowska

Jadwiga Sękowska

Weryfikator

inż. Zdzisław Samulczyk

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

1975

Nr inw. 1684

Zawartość teozki

- I. Metryczka
- II. Krótka analiza historyczna
 - 1. Ewolucja układu przestrzennego
 - 2. Dzieje parku
- III. Charakterystyka stanu istniejącego
 - 1. Układ przestrzenny
 - 2. Skrócona inwentaryzacja roślin
 - 3. Analiza stopnia zachowania układu zabawkowego
- IV. Wnioski
- V. Dokumentacja fotograficzna i orientacyjny szkic sytuacyjny.

M E T R Y C Z K A P A R K U - O G R O D U

1. Adres	Miejscowość /dzielnica, ulica, nr posesji/ Środa - Żrenica ul. Harcerska 22-45		gmina Środa Wlkp.	województwo poznańskie
2. Nazwa parku	aktualna - podworski		dawna - dworski	
3. Rodzaj parku i stan jego zachowania	park XIX-wieczny, słabo zachowany.			
4. Czas powstania	około 1850 r. prawdopodobnie częściowo na bazie dawnego parku.			
5. Położenie parku	Żrenica - folwark: pomiędzy zabudowaniami folwarcznymi, nowym osiedlem mieszkaniowym - łakami nad rzeką Maskawą i szosą Środa - Miłosław.			
6. Powierzchnia	Ogółem: 3,46 ha	w tym wód: 0,04 ha	czy są w niej budynki i jakie: dawny dworek z oficynami oraz różne małe zabudowania gospodarcze.	
7. Użytkownik parku	Kombinat PGR Jarosławiec z siedzibą w Środzie ul. Daszyńskiego 11 - Gospodarstwo Środa-Żrenica			
8. Czy jest w rejestrze	data i nr rejestru - nie ma			
9. Istniejące dokumentacje /data, autor/	pomiar sytuacyjno-wysokościowy brak		inwentaryzacja zieleni brak	
	studium historyczne brak		założenie techniczno-ekonomiczne brak	
	techniczne, branżowe dokumenty i ekspertyzy projekt opłotowania			
10. Przeprowadzone dotychczas remonty	brak			

II. Krótka analiza historyczna.

1. Ewolucja układu przestrzennego.

Park XIX-wieczny położony przy dworku z XIX wieku nad strumieniem Maskawą i niewielkim dopływem bocznym. W XIX wieku park należał do rodziny Wolniewiczów. Około 1920 roku został przejęty przez Fundację Zamoyskich i z nią razem w 1923 roku przez Fundację Kórnicką, która folwark Żrenica wydzierżawiała. Ostatnim dzierżawcą przedwojennym był Ziemowit Szuman. W okresie powojennym po likwidacji Fundacji Kórnickiej park zostaje przekazany Wojewódzkiemu Zarządowi PGR.

Park w Żrenicy w pierwotnych założeniach obejmował część kwietnikową położoną na północnym zachodzie i południowym wschodzie od pałacu i oficyn /razem około 0,5 ha/ oraz część krajobrazową zajmującą blisko 3 ha.

Dawne plany nie zachowały się.

2. Dzieje parku.

Źródeł do dziejów parku oprócz niektórych zapisów w księgach wieczystych w Środzie - brak.

III. Charakterystyka stanu istniejącego.

1. Układ przestrzenny.

W okresie powojennym część południowo-wschodnia kwietnikowa została w całości zaniedbana i zamieniona w trawiaste zagony. Część północno-zachodnia po ogrodzeniu służy jako ogródek działkowy administracji i dawny układ przestrzenny został całkowicie zagubiony. Park krajobrazowy na terenie zakreślonym graniczącym z folwarkiem i obejmujący około 0,5 ha ma zabudowania różnego rodzaju - budynki gospodarcze i wygony. Jest zaśmiecony, a jego drzewostan w poważnej części uszkodzony. Część parku częściowo zabudowana na południowy wschód od dworku wzdłuż zabudowań folwarcznych poważnie uszkodzonych, w pełni nadaje się do odbudowy. Część północno-zachodnia poza ogródkiem działkowym przy dworku jest o wiele bardziej zniszczona i jej drzewostan jest częściowo zamierający. Zaśmiecenie wszelkiego rodzaju odpadkami - ogromne. Od strony folwarku park zachował częściowe opłotowanie. Pozostała część parku, o obszarze około 2 ha ma płot w całości zniszczony i ledwie zachowały się szczątki bramy wjazdowej. Jednak układ przestrzenny jest jeszcze czytelny, a starodrzew stosunkowo dobrze zachowany.

Rzeczka Maskawa przepływająca przez park skutkiem wpuszczania do niej ścieków z cukrowni w Środzie została zamieniona w cuchnący kanał. Nie lepiej przedstawia się mały strumyczek odprowadzający ścieki z folwarku i przepływający przez

mały staw o obszarze 2 arów.

Roślinność krzewista w parku od strony folwarku oraz częściowo nowego osiedla gospodarczego od strony północnej jest gęsta i dostatecznie dobrze zachowana. Natomiast w otoczeniu starodrzew, podszyt i podrost są luźne nie psujące pierwotnych układów. Niektóre ścieżki parkowe są obsadzone alejami. Zwłaszcza dobrze jest obsadzona aleja lipowa. Natomiast z alei żywotnikowej, o której wspominają dawni mieszkańcy Źrenicy pozostały szczątki.

Od strony ulicy Harcerskiej i w minimalnym stopniu od drogi dojazdowej dzielącej park od łąk nad Maskawą, od strony północnej zachowały się resztki żywopłotu.

2. Skrócona inwentaryzacja zieleni.

Aleja lipowa w parku składa się głównie z lipy *Tilia cordata* i nielicznych okazów *Tilia platyphyllos*. Dodatkowo w alei spotyka się *Fraxinus excelsior* /jesion wyniosły/

Acer platanoides /klon pospolity/

Acer pseudoplatanus /klon jaworowy/

Betula verrucosa /brzoza brodawkowata/

Druga aleja składa się z kasztanowców.

Z alei żywotnikowej zachowały się ledwie dwa drzewa *Thuja occidentalis*.

Drzewostan w parku składa się z luźno rozrzuconych drzew:

Fraxinus excelsior /jesion wyniosły/

Ulmus laevis /wiąz szypułkowy/

Robinia pseudoacacia /akacja biała/

Populus tremula /topola osika/

Picea excelsa /świerk pospolity/

Tilia cordata /lipa drobnolistna/

Aesculus hippocastanum /Kasztanowiec zwyczajny/

Acer platanoides /klon pospolity/

Betula verrucosa /brzoza brodawkowata/

Populus canadensis Serotina /topola kanadyjska/

Jednostkowo występują:

Pinus sylvestris /sosna pospolita/

Pinus strobus /sosna wejmutka/

Z drzew o charakterze zabytkowym na I miejscu należy wymienić:

- potężny *Platanus acerifolia* o obwodzie 412 cm i wysokości 25 metrów zrósnięty z kasztanowcem *Aesculus hippocastanum* o obwodzie 267 cm. Oba drzewa zrósnięte są konarami bocznymi aż w pięciu miejscach. Stan zdrowia wystarczający.

• oprócz tego na terenie parku znajduje się jesion *Fraxinus excelsior* o obwodzie 315 cm, który ma tarczę korzeniową

wystającą o obwodzie 870 cm. Jest to okaz żeński i bardzo ładny, drzewo całkowicie zdrowe./platan klonolist.+kaszt.zw./
Drugi jesion wyjątkowo długo zachowujący zielone ulistnienie jest rodzaju męskiego i ma 280 cm obwodu. Na okazie tym stwierdzono porażenie przez *Fistulina hepatica*.
- oprócz tego na terenie parku występują dwie duże *Populus canadensis* Serotina o wysokości do 30 metrów i obwodzie 374 i 330 cm. Największa z topoli została wyrwiona przez - wiatr na wiosnę w 1975 roku. /topola kanadyjska/
Przeciętnie drzewostan jest blisko 100 letni i jego stan jest dobry.

Wśród krzewów występują:

Sambucus nigra /bez czarny/
Robinia pseudoacaccia/akacja biała/
Fraxinus excelsior /jesion wyniosły/
Acer platanoides /klon pospolity/
Acer pseudoplatanus/klon jaworowy/
Populus tremula /topola osika/
Crataegus monogyna /głóg jednoszyjkowy/

Jednostkowo:

Philadelphus coronarius /jaśminowiec wonny/
Crataegus calycina /głóg pręstokielihowy/
Corylus avellana /leszczyna pospolita/
Lycium halimifolium /kolcowuj zwyczajny/

Z drzew owocowych jednostkowo kilka sztuk *Malus domestica*.
Krzewy nie przedstawiają większej wartości.
Runo naturalistyczne, w przewadze trawiaste.
Na głównej polanie zlokalizowano niewielkie boisko, które nie spowodowało szkód w układzie.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego.

Szczególnych walorów architektonicznych park nie posiada.
Ścieżki są czytelne o nawierzchni naturalnej chociaż zaniedbane. Oświetlenia i małej architektury - brak. W zasadzie park, pomijając zniekształcenia w pobliżu ~~parku~~ i dworku i folwarku, pozostaje w dawnych granicach. Drzewostan w okresie powojennym nie został szczególnie zniszczony i nie ma też bezplanowych nasadzeń.

Dla położonego wśród pól i ubogiego w zadrzewienie miasta Środy park może stanowić teren rekreacji i wypoczynku.
W krajobrazie naturalnym śródpolnym park jest cenną grupą zieleni wysokiej, drzewiastej.

IV. Wnioski.

1. Park do ochrony konserwatorskiej nie nadaje się. Jedynym obiektem chronionym przez konserwatora powinny być wyszczególnione w spisie drzewa o zaznaczonych obwodach powyżej 3 metrów oraz zrosłodrzew platanu i kasztanowca.
2. Park powinien być wyłączony spod użytku PGR i przekazany miastu Środa. Dworek po renowacji może być przeznaczony na restaurację lub obiekt kulturalny.
3. Od strony folwarku park powinien być zamknięty i ogrodzony. Od strony ulicy Harcerskiej i łąk nad Maskawą park powinien być całkowicie otwarty. Bezwartościowe krzewy usunięte, teren wyrównany i obsiany trawnikiem kośnym. W przyszłości do terenu parku należy włączyć znaczny odcinek łąk i nieużytków nad Maskawą.
4. Rzeka Maskawa i mały ciek wodny w parku powinny być oczyszczone i uregulowane.
5. Ścieżki wymagają renowacji i wyźwirowania.

SRODA ŻRENNICA

gmina - Sroda Wlkp.

woj. Poznańskie

1975 rok

== - ścieżki

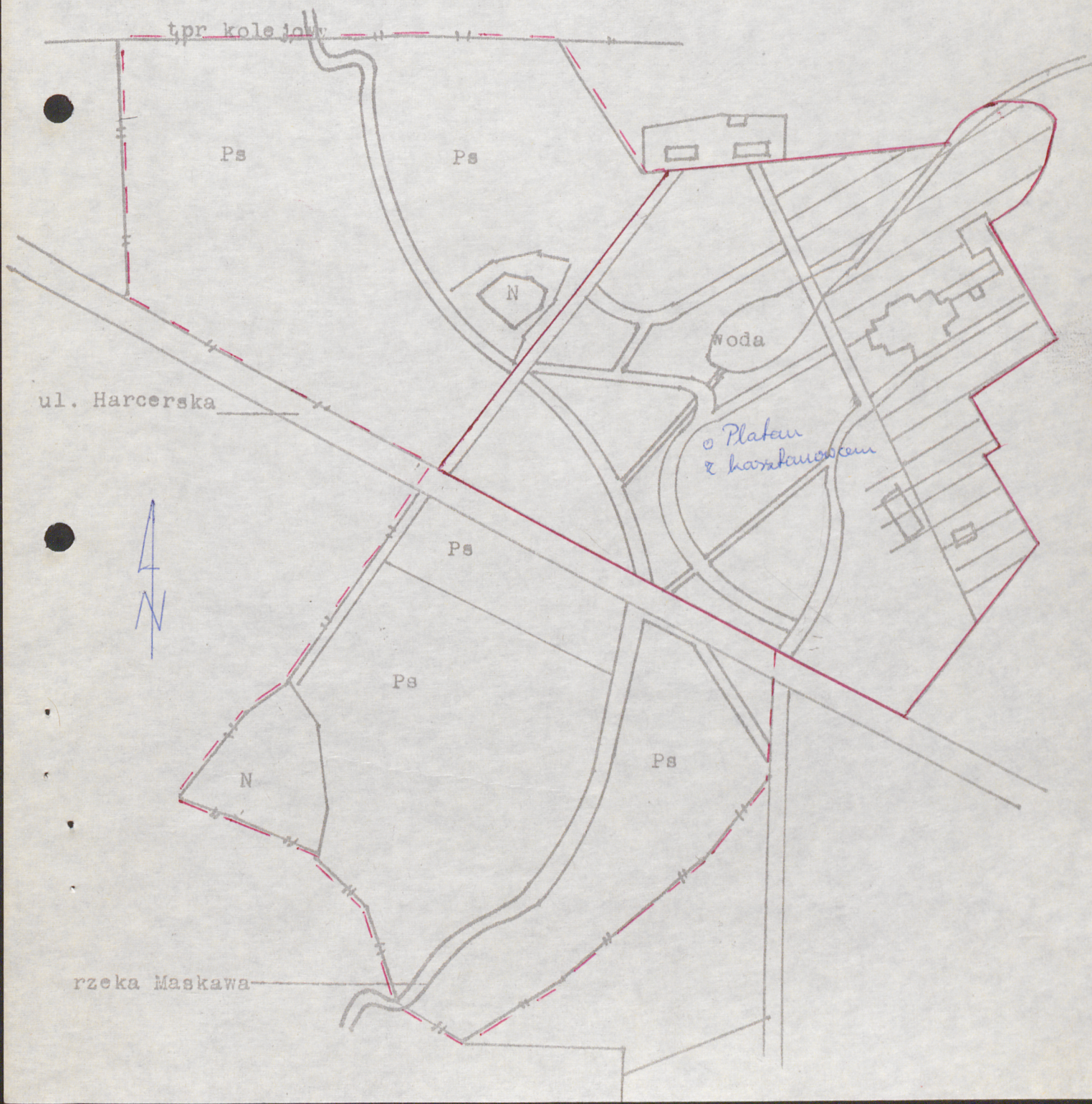
- - - - - tereny do włączenia

/// - tereny do uporządkowania

Ps - pastwiska

N - nieużytki

— granice parku.

Fragment xrostu kasztanowca x platanu.

Młocia xrostów platanu i karstauowcem.

